SZOMBATHELY

1956. október 23 - november 4.

Konzulens:

Mészáros Gábor

főiskolai adjunktus

KÉSZÍTETTÉK

Horváth Szilárd

Tajta Gábor

történelem-népművelés IV.

Szombathely, 1986.

TARTALOM

Bevezető ____ 2

Közvetlen előzmények ____ 4
Vasvári Pál Kör ____ 4
Értelmiségi ankétok ____ 7
Október 23 - 27 ____ 9

Munkástanácsok ____ 10
Vasút ____ 11
Járműjavító ____ 13
MÁV Igazgatóság ____ 17
Cipőgyár ____ 17

Forradalmi Tanácsok ____ 19
Pedagógusok Forradalmi Tanácsa ____ 19
Vas megyei Értelmiség Ideiglenes Forradalmi Biz. ____ 20
Rendőrség ____ 21
Katonaság ____ 21

Nemzeti Bizottságok ____ 22
Vas megyei Nemzeti Bizottság ____ 22
Városi Nemzeti Bizottság ____ 31

Az ifjúság szervezetei ____ 32

Pártok ____ 37
MDP-MKP-MSZMP ____ 37
Nemzeti Parasztpárt ____ 40
SZDP ____ 40
Kisgazdapárt ____ 41

Tüntetések, utcai megmozdulások, az egyház ____ 41

A "Fekete Könyv" ____ 46
Összegzés ____ 47
Irodalomjegyzék ____ 49
Hivatkozásjegyzék ____ 50
Mellékletek ____ 55

BEVEZETŐ

1956... A magyar történelem ellentmondásokkal teli, a mai napig sem minden részletében feltárt éve. Az események döntő többsége Budapesten, Szombathelytől 240 km-re zajlott.
Szakdolgozatunkban arra kerestük a választ, hogy vajon milyen hatással voltak az 1956 októberi események Szombathelyre, a határtól pár km-re fekvő városra, amely püspöki székhely is.
Volt-e az eseményeknek önálló, csak Szombathelyre jellemző vonulata?

Munkánkat megnehezítette, hogy a dokumentumok nagy része megsemmisült, illetve számunkra nem hozzáférhető. Gondot jelentett, hogy az akkori események szereplői még ma is élnek, becsületesen dolgoznak, ezért nevüket elhagytuk, vagy csak jelölve használtuk.
A leírtakban csak olyan adatokat, eseményeket említünk meg, melyek számunkra kellőképpen bizonyítottak a rendelkezésre álló dokumentumok alapján.

Itt mondunk köszönetet azoknak, akik a szombathelyi Pártarchivumban, a megyei bíróságon és a Forradalmi Múzeumban segítették munkánkat, illetve azoknak a szemtanúknak, akik személyes beszámolóikkal járultak hozzá szakdolgozatunk elkészüléséhez.

Munkánkat nem tartjuk befejezettnek. További dokumentumok előkerülése, újabb szemtanúbeszámolók erősíthetik, de módosíthatják is a kialakult képet. Ezért szeretnénk a munkát tovább folytatni.

KÖZVETLEN ELŐZMÉNYEK

VASVÁRI PÁL KÖR [1]

Fiatal szombathelyi értelmiségiek 1956 májusában értesültek a Petőfi-Kör megalakulásáról, első vitaestjeiről.

Ennek mintájára határozták el Szombathelyen a Vasvári Pál Kör megalakítását. A kezdeményezéshez az akkor Szombathelyen tartózkodó Hollósi Ervin, a DISZ központi titkára nyújtott segítséget. A megyei PB nemcsak tudomásul vette megalakulását, de - az ellenőrzés reményében - engedélyezte is.

Tóth Dezső: "... Mivel úgy láttuk, hogy biztosítani tudjuk a vezetés befolyásolását, a Vasvári-Kör létrehozását engedélyeztük." [2]

A Vasvári Pál Kört a fiatal értelmiségiek a TTIT megyei szervével közösen hozták létre, június 13-án. Vezetésében főleg pártfunkcionáriusok vettek részt. A megalakulás, illetve az ülések nagy része - kivéve a gyári és a vidéki ankétokat - a TTIT termeiben zajlott.

A Vasvári Pál Kör célul tűzte ki:

- az országot, illetve speciálisan a megyét érintő gazdasági és politikai kérdések megvitatását
- az értelmiség összefogását
- a gyári vitaestek keretében a munkásság felvilágosítását az adott politikai körülményekről, illetve bevonását az aktiv politikai életbe.

Még mielőtt a Kör tényleges működését megkezdte volna, július 1-én a Vas megye leközölte az MDP KV Petőfi--Kört elítélő határozatát. Tehát a Vasvári-Kör működésének alapfeltétele volt, hogy magát a Petőfi-Körtől elhatárolja. Erről szóló kiáltványát az első vitaülés előtt felolvasták, illetve a Vas megyében leközölték. [3]

Az első vitaestet július 2-án tartották, "A XX. Kongresszus és a magyar értelmiség" címmel. Az előadók Jóboru Magda, az oktatásügyi miniszter első helyettese, az MDP KV tagja, illetve Fekete Ferenc, a Közgazdasági Szemle főszerkesztője voltak. [4]

Ezt június 29-én a Cipőgyárban tartott ankét előzte meg.

A következő vitaestet július 20-ra tűzték ki. Téma-

ja "A tájékoztatás és a sajtó kérdései" lett volna, előadói pedig Szántó Jenő, a Vas megye szerkesztő bizottságának vezetője és a Magyar Ujságirók Országos Szövetségének egy küldötte. [5]

A Petőfi-Kör fokozódó aktivitása miatt a helyi vezetők valószínűleg tartottak a Vasvári-Körtől, így a tervezett vitaest a résztvevők másirányú elfoglaltsága indokával elmaradt. A Vasvári Pál Kör már csak az erjedés hónapjában, októberben szólalt meg újra.
Míg a júliusi vitaesteken merészebben a gazdaság és a politika égető kérdéseit tárgyalták, az októberi újrakezdéskor /október 16-án/ az abortusztörvény kérdése került napirendre, ami semmiképpen sem nevezhető a magyar társadalom legégetőbb problémájának 1956 októberének közepén. Határozatban mondták ki, hogy a párt júliusi határozata, és az értelmiségi párthatározat szellemében folytatják tevékenységüket.

További terveik voltak:

október 27 - művészi est
november 2 - Vitaest témája: Lenin, a forradalmár
Nemzeti egység
december - mit várunk az Életképek c. folyóirattól? [6]

ÉRTELMISÉGI ANKÉTOK

A Vasvári Pál Körön kívül a párt értelmiségi határozatának szellemében a helyi PB, a Népfront és a TTIT is szervezett értelmiségi ankétokat. Ezeken az előadók a PB változásokra érzékenyebb tagjai voltak. Az értelmiségi ankétok célja a tájékoztatás - tájékozódás, illetve az orientálás volt. A PB is egyre több értelmiségi aktivaülést tartott, érzékelve e réteg megnövekedett jelentőségét.

Az értelmiségi ankétok légkörét a hibák kijavítására törekvő, alkotóan kritikus szellem, a XX. Kongresszus szelleme jellemezte. A leggyakrabban visszatérő témák:

- az értelmiség anyagi megbecsülése
- a régi és az új értelmiség kapcsolata
- éles kritika a júliusi változások mélysége tekintetében /a határozat szellemében fognak-e eljárni; a vitákat tettek követik-e/
- pedagógus-rehabilitáció
- területrendezés /megyeösszevonásokat akartak végrehajtani, ami azt jelentette volna, hogy Vas megye megszűnik, és Szombathely nem lesz megyeszékhely - ez ellen a szombathelyiek természetesen tiltakoztak/. [7]

Az ankétokon általánosan elfogadott nézet szerint a

funkcionáriusok 3 csoportját különböztették meg múltbeli tetteik és a jövendő bánásmód alapján:

- súlyos, népellenes bűnöket elkövetők - büntetni kell őket
- aki elszakadt a néptől, távozzon funkciójából
- a becsületes többség maradjon a helyén.

Később látni fogjuk, hogy Szombathelyen érvényt tudtak szerezni ennek az elvnek.

A legnagyobb értelmiségi közgyűlést 1956 szeptember 25-én tartották, a Savária múzeum nagytermében.
A szombathelyi városi PB viszont csak meglehetősen későn, október közepén vitatta meg a párt értelmiségi határozatából fakadó helyi tennivalókat. [8]

A légkör felengedése a PB kezében levő megyei sajtóban is látszik.
A Vasmegye július 3-án közölte az SZKP KB határozatát a személyi kultuszról és következményeiről. Ezután sorozatban jelentek meg az ezzel foglalkozó, mind oldottabb hangvételű cikkek.
Október 19-én már a következő cikk tükrözte a közhangulatot: "... A múlt bűneit megbocsátjuk, de könnyen kiengeszteltehetetlenekké válnak azok a bűnök, melyeket ma követnek el." [3]

A budapesti események hírére október 23-án már a városban is bizonyos nyugtalanság volt tapasztalható. Október 23-án délután ülést tartott a megyei értelmiségi bizottság. A nyugtalanság hatására megfogalmazták javaslataikat, melyeket az MDP Vas megyei bizottsága elé terjesztettek jóváhagyás céljából. A helyzetre két dolog jellemző:

- a javaslat elfogadása előtt meghallgatták az aznapi Gerő-beszédet, tehát ez a vezetőség még nem mert önállóan cselekedni

- a frakcióharcok taktikájának megfelelően az MDP megyei vezetősége az eredeti javaslatot lényegtelen pontokban módosította, így új javaslatot nyújtott be, és ezt fogadta el. Kisajátította a javaslatot benyújtók programját.

OKTÓBER 23 - 27

Az október 23-án elfogadott határozatot leközölte a Vasmegye is, október 24-én. A lap ekkor egy nap 3 kiadásban jelent meg, röplap formájában is. A röplap a Központi Vezetőség felhívását, illetve Nagy Imre nyilatkozatát tartalmazta.

Október 24-én szombathelyi fegyverrejtegetőt leplezték le, átadták az ügyészségnek.[10] Csak az október 27-i

tüntetés szabadította ki, de a későbbi eseményekben nem találkoztunk vele.

A várost ekkor még főleg az országos ügyek foglalkoztatták. Mindenki Budapestre figyelt.

A munkások már az első napokban megszervezték a gyárőrséget,[11] a termelés zavartalanul folyt tovább.

Október 24-25-26-án minden iskolában zavartalan volt a tanítás.[12]

Az újságban sorozatosan jelentek meg az ellenforradalmi zendülést elítélő, a Nagy Imre-Kormányt éltető cikkek és levelek.

A városban nyugtalanság érződött a fővárosból érkező - főleg a vasutasok által szállított - hírek, illetve a rádió és a sajtó ellentmondásos jelentései miatt. Ez azonban tettekben egyenlőre még csak a PB-n és a Hazafias Népfronton - tehát a politikai vezetésen - belül realizálódott, a városban a termelés és az élet a régi mederben folyt tovább.

A változás napja október 27-e. Ekkor alakultak meg az első munkástanácsok, illetve az Ideiglenes Nemzeti Bizottság.

MUNKÁSTANÁCSOK

A megye néhány üzemének /pl. Pamutipar/ dolgozói már október 26-án értesültek az első munkástanácsok lét-

rejöttéről, táviratban üdvözölték őket, s elhatározták, hogy a következő napon megalakítják munkástanácsaikat.[13]

Október 27-én a Vasmegye leközölte a SZOT munkástanácsok alakításáról szóló felhívását, a következő tartalommal:
A munkástanácsot az üzem összes dolgozója választja, és a dolgozók minden rétege képviselve legyen benne.
Az üzem nagyságától függően 20-70 tagú lehet.
A felhívás a munkástanácsok feladatát a következőkben határozta meg:
Az üzem összes gazdasági, illetve személyi ügyét a munkástanács kezébe helyezte. Jogait az állandó igazgató mellé kinevezett és a mt. által választott igazgatói tanácson keresztül gyakorolta.

A zűrzavarból kikristályosodó struktúrában azonban a munkástanácsok az üzem életének irányításán jóval túlmutató jogokat gyakoroltak. Valójában a munkás ill. forradalmi tanácsok a kialakulóban levő hatalmi struktúra alappillérét alkották. A munkástanácsok küldöttei részt vettek a Nemzeti Bizottság ülésein, és az egész várost érintő kérdésekben tanácskoztak illetve döntöttek.[14]

15
VASÚT

A budapesti híreket az első napokban főleg a vasu-

tasok hozták Szombathelyre. Személyesen, illetve a vasút önálló tájékoztatási rendszerén továbbították.

Október 26-án leállt a Budapest-Szombathely közötti tömegközlekedés. Ugyanezen a napon volt az első konkrétabb megmozdulás Szombathelyen, amikor a vasutasok levették sapkarózsájukat, és nemzetiszínű szalaggal helyettesítették, eltávolították az állomás feliratait, tábláit.

A munkástanács kialakulása a Vasútnál:

27-én - ideiglenes intézőbizottság alakult
28-án - megalakult az Ideiglenes Munkástanács
29-én - megválasztották a végleges munkástanácsot

A munkástanács túllépve a SZOT által meghatározott hatáskörét, leváltotta az állomásfőnököt, illetve az állomásfőnök-helyettest. Helyettük olyanokat hívott vissza, akiket 1956 előtt eltávolítottak a vasút kötelékéből.

Október 28-án a pártirodában levő 35-40 db fegyvert átadták az állomási rendőrségnek, a pártirodát, illetve az üzemi bizottság irodahelyiségét pedig átadták a munkástanácsnak.

Az állomás tényleges irányítását a munkástanács vet-

te át. Szoros kapcsolatot tartott fenn a MÁV Igazgatósággal, illetve a Járműjavítóval.

November 4-e után a vasútállomás munkástanácsa egy ideig nem funkcionált. A Budapesti Központi Munkástanács megalakulása után azonban újra életre kelt.

JÁRÓMUJAVITÓ [16]

A város legjelentősebb munkástanácsa a Járműjavítóban alakult meg. A választás módszere, illetve a munkástanács követelései és tettei alapul és mintaként szolgáltak a többi munkástanács számára.

A munkástanács megalakulása előtt már spontán módon megszerveződött az üzemben az üzemőrség, melynek feladata az üzem területére lépők ellenőrzése, s így a provokációk megakadályozása volt. 26-án az üzemben levő fegyverek nagy részét a párt páncélszekrényébe zárták, az üzemőrségnél mindössze 4 db fegyver maradt.

Szombathely területén a Járműjavítóban került sor október 23 - november 4 között az egyetlen olyan hatósági közeg elleni erőszakos tettre, amelyet bírósági aktákban is megtaláltunk.
Az üzem területére polgári ruhában belépni szándékozó

rendőrtisztet - miután az igazoltatás során kiderült, hogy nyomozó - bántalmaztak. 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett. Fegyverét elvették. [17]

A Budapestről érkező hírek forróvá tették az üzem hangulatát. A termelés akadozott. Ebben a helyzetben az igazgató kezdeményezte a munkástanács megalakítását. Hangosbemondón olvasták be a SZOT felhívását.

Október 27-én alakult meg a 80 tagú Ideiglenes Munkástanács. Elnöke az igazgató lett.
A választás módszere: az egyes üzemrészek saját dolgozóik közül jelöltek, majd a jelölteket az egész üzem egybegyült dolgozói közfelkiáltással választották meg.
A munkástanács a saját tagjai közül egy szűkebb körű intézőbizottságot választott, 8 taggal.

A Járműjavító munkástanácsának követelései mintául szolgáltak a város többi üzemének. A követelések alapja egy, a szakszervezeti szervektől kapott, gazdasági természetű követeléseket tartalmazó séma volt. Ezt egészítették ki az üzemrészek követeléseivel.
Ha a követelések összeírásának módszerét megvizsgáljuk, választ kapunk arra, hogy miért kerültek be a követelések közé viszonylag szélsőséges vélemények is.

Az üzemrészekben ugyanis összeírták az összes dolgozó összes követelését. Ezeket összegezve egy 5 tagú bizottság alakította ki a végleges, 32 pontos követeléslistát,

- politikai
- gazdasági
- munkavédelmi követelésekből.

Ezt stencilen sokszorosították, és a hangosbemondón beolvasták.

Ezenkívül a város politikai életébe is igyekeztek beleszólni. Követelték a Vasi Hírlap szerkesztőjének eltávolítását, sztrájkot hirdettek meg, a szovjet csapatok kivonulásáig, és felhívták erre a megye munkástanácsait. Ezenkivül felvették a kapcsolatot az osztrák hatóságokkal, a gyógyszerszállítmányok ügyében.[18] A munkástanács vezetőjének intézkedésére váltották le a megyei rendőrfőkapitányt.

A követelések, illetve tettek bizonyítják, hogy egy új politikai hatalmi szervről van szó, amely jóval túllép a SZOT által meghatározott kereteken.

A nemzeti bizottság felhívására a munkástanácsok elküldték képviselőiket a nemzeti bizottságba. A küldötteket a munkástanács jelölte ki. A Járműjavító 5 tagú küldöttséggel képviseltette magát. A nemzeti bizottság elnökségében egy helyet tartottak fenn a Járműjavító és a

Fűtőház közös képviselőjének. Ezen az elnökségi tagon keresztül tartotta a kapcsolatot a Járműjavító a nemzeti bizottsággal. A képviselő reggelente rögyűlésen tájékoztatta a munkásokat a nemzeti bizottság működéséről, majd összegyűjtve kívánságaikat, véleményeiket képviselte őket a nemzeti bizottságban. Ez biztosította az információk gyors áramlását a helyi döntéshozók és a tömegek között.

Természetesen a Járműjavitóben is elhangzottak Kommunistaellenes kijelentések, illetve erős funkcionárius -ellenes hangulat volt, a munkástanács azonban ura maradt a helyzetnek, sikerült elkerülniük a közbekiabáláson felüli atrocitásokat.
A munkástanács döntésének megfelelően azokat a funkcionáriusokat, akiknek beosztása megszűnt, szakképzettségüknek megfelelően kellett elhelyezni, senkit elbocsátani nem lehetett. A törvénysértést elkövetettekkel szemben sem alkalmaztak megtorlást, ügyük elbirálását a független bíróságra kivánták bizni.
A közhangulat miatt a munkástanács október 28-án utasította az üzemőrséget, hogy a funkcionáriusokat saját testi épségük érdekében küldjék haza, másnap pedig egy szobába zárták őket, megvédés címén. A munkaidő letelte után hazaengedték őket, bérüket megkapták.

A Járműjavító patronálást vállalt Vas megye valamennyi üzeme felett.

November 4-e után is ez a munkástanács volt a legszervezettebb. A budapesti munkástanácsokkal való kapcsolatfelvétel miatt novemberben az igazgató intézkedésére 15 munkástanács-tag utazott Budapestre. A konszolidációban is jelentős szerepet játszottak. A munkástanács elnökének belépése az MSZMP-be a többi munkás véleményére is nagy hatást gyakorolt.

Ki kell emelnünk az igazgató szerepét, aki a változásokra érzékenyen reagált, és a kezdeményezések élére állt /a munkástanács elnöke lett/, sőt önállóan kezdeményezett. Talán ez eredményezhette, hogy egy pillanatra sem kerültek előtérbe a szélsőséges hangadók, illetve ezzel magyarázható a Járműjavító munkástanácsának szervezettsége és tekintélye nemcsak saját dolgozói, de a megye üzemei előtt is.

MÁV IGAZGATÓSÁG [19]

Október 27-én alakította meg munkástanácsát, 21 taggal. Ennek felerésze párttag volt. Tisztán gazdasági céllal 6 pontos követelést adtak ki. Október utolsó napjaiban helyiségeket engedtek át a megalakuló pártok üzemi szervezeteinek /a kommunista pártnak is/.

CIPŐGYÁR [20]

Október 27-én alakult meg az ideiglenes munkástanács.

A tagság túlnyomó része párttag volt. Még október 27-én csatlakoztak az országos sztrájkhoz.
25 pontból álló követeléslistát adtak ki, melynek alapját a Járműjavító követelései alkották.

A munkástanács tevékenysége:

- elbocsátotta a személyzeti vezetőt, de mást nem, mert "Kenyérre mindenkinek szüksége van". [21]
- a volt funkcionáriusokat más munkakörbe helyezték át
- a portán egy névjegyzéket helyeztek el, az ezen feltüntetett személyeknek saját biztonságuk érdekében nem tanácsolták a belépést.

A végleges gyári munkástanács csak november 10-én alakult meg.

Október 30-ig a város valamennyi üzemében megalakultak a munkástanácsok. A Pamutipar követelései országos politikai kérdésekkel foglalkoztak.

A munkástanácsok természetesen egymással is felvették a kapcsolatot, összekötők útján. Így már működésük első napjaiban szervezett együttműködés jött létre. Ez főleg különböző segélyszállítmányok készítésében /Pamutipar-kötszerre áll át/ és továbbításában mutatkozik

meg. Néhány politikai és személyi kérdésben is egységesen léptek fel. [22]

FORRADALMI TANÁCSOK

PEDAGÓGUSOK FORRADALMI TANÁCSA [23]

Október 27-ig a város minden iskolájában rendes tanítás volt. Október 27-én az iskolaidő alatt távbeszélőn a diákok hazaküldéséről intézkedő rendelkezés érkezett. A tanítást - a gyerekek testi épsége érdekében - abbahagyták.

Ugyanezen a napon 2 szovjet tiszt járta körbe a középiskolákat, felkérték az igazgatókat a rend fenntartására, és hangsúlyozták, hogy amennyiben a szovjet parancsnokságot támadás éri, fegyverüket használják. [24]

Október 29-én a városi tanács művelődési osztályán tartottak igazgatói értekezletet.

- felvetették a bizalmi kérdést /az igazgatói tisztet ne kinevezés, hanem választás útján töltsék be/
- a tanítást a rendkívüli eseményekre való tekintettel bizonytalan időre felfüggesztették
- a munkástanácsok mintájára pedagógus tanács létrehozását kezdeményezték
- követeléseket állítottak össze.

Október 29-én délután a Zrínyi Ilona uti általános iskolába minden iskola elküldte képviselőit /minden 10 tanár után egyet/, és megalakították a Szombathelyi Pedagógusok Forradalmi Tanácsát.
Október 30-án a Közgazdasági Leánygimnáziumban üléseztek

- delegációt választottak a nemzeti bizottságba
- vezetőséget választottak

elfogadták az igazgatói értekezlet által összeállított követeléseket és felhívást. [25]

November 2-án instruktort választottak, mely a műv. osztály és a forradalmi tanács között tartotta a kapcsolatot.
Felmerült a volt MDP-tagok problémája is. Határozatot hoztak, hogy a volt párttagoknak a párttagság ténye miatt megkülönböztetésben nem lehet részük.
Elvetették az osztályfeszületek megáldásának és visszahelyezésének javaslatát is.

VAS MEGYEI ÉRTELMISÉG IDEIGLENES FORRADALMI BIZOTTSÁGA [26]

Ez a szerv viszonylag későn, november 2-án jött létre, a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottságának október 28-i felhívása alapján a TTIT jogutódjaként. A szervezet pártállásra való tekintet nélkül magába tömörítette a megye értelmiségi szervezeteinek képviselőit.

A volt TTIT tagjainak soraiból 21 tagú ideiglenes forradalmi bizottságot választottak, majd a forradalmi bizottságból titkos szavazással 5 tagú intézőbizottságot.

Határozataik:

- tovább folytatják a TTIT munkáját
- az 1848-as magyar szabadságharc értelmiségi vezetőinek munkáját kívánják folytatni
- csatlakoztak a MÉFT október 28-i proklamációjához.

RENDŐRSÉG [27]

A rendőrség október 27-én csatlakozott a nemzeti bizottsághoz. Sorait az események erősen szétzilálták, így magában nem volt alkalmas feladata elvégzésére. Forradalmi tanácsa csak november 2-án alakult meg. A város munkástanácsainak követelésére eltávolították a rendőrség vezetőjét, és az 1950-ben leváltott rendőrfőfelügyelőt ültették a helyére, a szovjet parancsnokság tiltakozására azonban őt is leváltották.

KATONASÁG [28]

A nemzeti bizottság a határőrizet miatt fontosnak tartotta a laktanyában levő 600 katona együtt-tartását. Ez sikerült, a katonaság nem széledt szét /egy részüknek ekkor járt le a szolgálati ideje/, megalakították a

katonatanácsot, [29] mely támogatta a nemzeti bizottságot. Ez azonban tényleges erőt az alacsony harckészség miatt nem jelentett.

NEMZETI BIZOTTSÁGOK

VAS MEGYEI NEMZETI BIZOTTSÁG [30]

Témánk ugyan szombathelyre korlátozódik, e fejezetben mégis a megyei nemzeti bizottság működését tárgyaljuk. A városi nemzeti bizottság ugyanis később alakult meg, és megalakulása után is elfogadta a megyei nemzeti bizottság döntéseit, önálló működése alig volt, a megyei nemzeti bizottság döntéseit végrehajtotta. Ilyen rövid idő alatt a felső szinten gyorsan kiépített struktúrában nem jutott hely önálló működésének.

Október 27-én délután a megyei PB és a Hazafias Népfront kezdeményezésére megalakult az Ideiglenes Nemzeti Bizottság. Ebben a népfront elnökségének tagjai voltak többségben. [31]

Feladatául tűzte ki:

- a közrend megőrzését, a közellátás biztosítását
- a végleges megyei nemzeti bizottság megalakításának előkészítését.

Az ülésre érkeztek a népi rendőrség, a határőrség és a honvédség megbízott parancsnokai, akik az állomány ne-

vében elismerték a nemzeti bizottság intézkedéseit, alávetették magukat rendelkezéseinek.

Felhívásai:

- a demokratikus szervezetek tagsága minél hamarabb válasszon alulról felfelé olyan új vezetőséget, melyben a tagság maradéktalanul megbízik
- minden község, város és járás alakítsa meg a lehető legszélesebb nemzeti és demokratikus alapon a maga nemzeti bizottságát.

Az ideiglenes megyei nemzeti bizottság elnökséget, és 5 tagú titkárságot választott. [32]

Működése: még október 27-én elküldte felhívását az üzemekhez, kérve a munkástanácsokat, hogy demokratikusan megválasztott képviselőiket minél előbb küldjék el a megalakuló végleges nemzeti bizottságba.

Az ideiglenes nemzeti bizottság már október 29-én betöltötte hivatását, hiszen a megye jelentősebb üzemeinek munkástanácsai gyorsan reagáltak a felhívásra, elküldték képviselőiket /néhányan már október 27-én/ a nemzeti bizottságba.

Az ideiglenes nemzeti bizottság ekkor már személyi összetételében sem felelt meg a követelményeknek, mivel túl szűk körből alakították meg. Halaszthatatlanul fontos volt egy széles alapokról felépülő nemzeti bizott-

ság megválasztása, mely a megye népének bizalmát bírva érdekében cselekedni képes.
Igy aztán az ideiglenes nemzeti bizottság elnökségéből a végleges nemzeti bizottság elnökségébe mindössze 5 fő került be, azok, akiket már október 27-én valamely üzem demokratikus úton delegált nemzeti bizottsági képviselőnek, vagy akik nagy politikai tekintéllyel bírtak.

Október 29-én délelőtt alakult tehát meg a Vas megyei Nemzeti Bizottság, [33] az üzemi munkástanácsok, a 48-as koalíciós pártok, az Ifjúsági Forradalmi Tanács, a katonatanács képviselőiből. Külön helyeket tartottak fenn az egyházak és a vidéki üzemek képviselőinek./lásd 1 sz. melléklet/ A vidéki üzemek munkástanácsai ugyanis október 29-ig nem mindenhol alakultak meg. Hiányoztak a parasztság és a megye városainak képviselői is, a megyei nemzeti bizottság Szombathely-centrikus maradt.

A nemzeti bizottság is megválasztotta elnökségét, illetve elnökét.

Elnök: dr.W.K. ügyvéd

Elnökség: Cipőgyár képviselője
Járműjavító "
Autójavító "
Pamutipar "
MÁV "

Téglagyár	képviselője
Celli vasút	"
Katonatanács	"
tanár	
Vizügy	"
Nemzeti Parasztpárt	"
Ifjúsági Forradalmi Tanács	"
MDP	"
Szentgotthárdi Kaszagyár	"

A közhangulatra jellemző, hogy az 1956. októbere előtt kompromittálódott emberek - mint pl. az ideiglenes nemzeti bizottság elnöke -, az utca nyomására az új nemzeti bizottságba már nem kerültek be, bár a nemzeti bizottság tagjai között nagy tekintélyük volt.

Megalakulásakor a nemzeti bizottság egy felhívást bocsátott ki, melynek tartalma a következő:

- magyar szabadság- és függetlenségi harcnak tekintette az eseményeket
- támogatásáról biztosította a pesti lakosságot
- célja, hogy a megyében vér nélkül győzedelmeskedjen a függetlenségi harc
- a minél szélesebb nemzeti egység érdekében magáévá tesz minden követelést, melyet a megye dolgozói juttattak el a nemzeti bizottsághoz
- az élelmiszer-, sütő-, és tejipar kivételével állást foglalt a sztrájk mellett

- teljes mértékben átvette a megye irányítását
- állást foglalt a restauráció ellen
- a személy- és vagyonbiztonságot biztosítani kívánta. /lásd 2 sz. melléklet/

A nemzeti bizottság működésére a kialakulatlan formák, működési területek, hatáskörök és a zűrzavaros tevékenység volt jellemző. Kétségtelenül megfigyelhető a hatáskörök elkülönítésének igénye /így pl. a nemzeti bizottság egy tagja a sajtó, illetve a szabad Szombathely rádióadó ellenőrzésével, egy tagja a küldöttségek fogadásával volt megbízva/, ezt azonban nem tudták következetesen megvalósítani, és a hatáskörök tisztázatlansága visszaélésekre adott lehetőséget. Ehhez természetesen hozzájárult az is, hogy az emberek a hirtelen alakult sok új szerv között nem tudtak eligazodni, különbséget tenni. /Így történhetett meg például, hogy az Ifjúsági Forradalmi Tanács a nemzeti bizottság nevében, de annak tudta nélkül kis híján eltávolította a Vasi Hírlap néhány újságíróját./

Rendszeres, átgondolt munkáról tehát nem lehetett szó, a bizottság a naponta felvetődött új problémákban merült el, munkáját nehézzé és ellentmondásossá tette, hogy igazodnia kellett az utca szélsőséges hangulatához. Állandó küldöttségjárás volt, és a bizottság legtöbb idejét az foglalta el, hogy ezeket fogadja, és lehető-

leg leszerelje. Rendes ülést nem lehetett tartani, és a nemzeti bizottság csak egyszer hozott határozatot:
A győri dunántúli nagygyűlés meghirdetésekor a nemzeti bizottság úgy döntött, hogy képviselteti magát Győrben, de ha az események nem elképzelésüknek megfelelően alakulnak, nem csatlakoznak a Dunátúli Nemzeti Tanácshoz. Ennek megfelelően a gyűlésről az összes Vas megyei küldöttek kivonultak.

Nagy feladat elé állította a nemzeti bizottságot annak elbírálása, hogy az előtte megjelent küldöttségek valóban egy közösség érdekeit képviselik, avagy csupán egyéni sérelmeiket akarják megtorolni.

Különösen sok problémát okozott a nemzeti bizottságnak az Ifjúsági Forradalmi Tanács, melyet nem az ifjúság, hanem csak egy csoportja választott. A nemzeti bizottság éppen ezért erélyesen lépett fel velük szemben, és a szervezetet november 2-án feloszlatta. /lásd: az ifjúság szervezetei c. fejezetben/

A nemzeti bizottság fontosnak tartotta az információk gyors áramlását, ezért átvette az újságot, illetve felállította a szabad Szombathely rádióadót.

1956 október 27-ig a Vasmegye a megyei PB és a megyei tanács lapjaként jelent meg. Az átmeneti időszak-

ban, október 28-án politikai napilapként, majd a végleges nemzeti bizottság, megalakulása után átvette a lapot, és a Vas megyei Nemzeti Bizottság lapjaként, Vasi Hírlap néven jelent meg. Október 28-a után a fejlécen nem jelent meg a "Világ proletárjai egyesüljetek" jelszó. November 5-től az újság újra Vasmegye néven jelent meg, a fejlécen szerepelt a "Világ proletárjai egyesüljetek", hogy november 23-án, az egyhónapos évfordulón újra eltűnjön, s az új néven megjelenő újság hónapokig ne közölje.

Hangvételét tekintve október 27-ig mind az MTI-hírek, mind a rájuk érkezett helyi válaszok, reflektálások híven tükrözik az ország vezetésének véleményváltozásait. Az újságírói gárda október 27-ig a helyén maradt, s a megkívánt szellemben írta cikkeit.

Október 27-én a közhangulat nyomására a lap szerkesztőségének néhány tagja lemondott, és a PB tagokkal együtt a szovjet laktanyába távozott.

Ezután felfrissült a lap hangvétele. Nagyobb teret szenteltek a helyi híreknek, eseményeknek, felhívásoknak, új újságírók jelentek meg.

A nemzeti bizottság természetesen ellenőrizte a lapot. A bizottság egy tagját a sajtó és a rádió felügyeletével bízták meg. [34] Ellenjegyzése nélkül semmit sem közölhettek a Vasi Hírlapban. Felügyelt arra, nehogy a

Vasi Hírlap bármilyen irányú restanráció eszköze legyen. Október 28-a után nagy teret szentelt a megalakuló munkástanácsok működéséről szóló cikkeknek. Az eseményekre gyorsan reagáló helyi költők is hallatták szavukat október 23-ról írt verseikkel.

K.J.: 1956 október 23

Virág hull, vér csorog, ifjak ibolya - szemei törnek -
de ez az idő már időtelen.
Megőrzi édesanyaként a jövő, a későbbi, tiszta kor,
őrzi örökké a történelem.

Ó, őszi járdák virága vér! Ó, százszorszép idő!
Megálmodott fény! Hőtiszta dal!
Szentek mind, kik odahulltak a porba, a kóré:
hogy magyar legyen végre a magyar!

A Förtelem, az oda már. A szennyes tajték elvonult,
szívbéli tettek, hát ti jöjjetek!
Egy nemzet indul, nekivág, - de nem felejt -
s kezdi a dolgos életet.

A Vasi Hírlap segítséget adott a 48-as koalíció pártjainak ujjászervezéséhez is. Kivétel nélkül minden párt programját, felhívását leközölte. [35]

A november 4-i kinyomtatott lapot a nyomdához érkezett szovjet csapatok megsemmisítették.

A Nemzeti Bizottság október 29-én állította fel a Szabad Szombathely rádióadót.[86] Az adó a győri rádió hullámhosszán adott, így sok esetben a két adást nem lehetett megkülönböztetni egymástól. Az adó mégis a lakosság tájékoztatásának fontos eszköze lett, mivel a megyei sajtó nem jutott el mindenhova, és éppen a gyors változások a naponta megjelenő újságot esetleg már megjelenése pillanatában elavulttá tették.

A rádió leadta az MTI-től kapott híreket, saját hírmagyarázataival, illetve a helyi híreket, rendeleteket, felhívásokat, követeléseket. Az adó elsősorban a nemzeti bizottság szócsöve, a nemzeti bizottság ellenőrzése alatt állt, adásait a nemzeti bizottság egy tagja ellenőrizte, és az elnök engedélyezte.

Az adó a külföldet is tájékoztatta, a lényegesebb adások 4 nyelven hangzottak el. Egy alkalommal pedig a rádión keresztül kértek segítséget Grazból Szombathely kenyérellátásának biztosítására. /A segélyszállítmányok ügyében egyébként több szombathelyi küldöttség járt Ausztriában, illetve a határmenti osztrák városok, falvak önálló gyűjtőakciókat szerveztek a szombathelyiek megsegítésére.
Így érkezett pl. több vagon szén is.
A nemzeti bizottság az adót is felhasználta a kapcsolattartásra más nemzeti bizottságokkal. /felajánlva pl. a

szombathelyi kórházban levő felesleges kötszert, illetve férőhelyeket/

A rádió vételi lehetőségeit csökkentette, hogy adását zavarták, többek között Szlovákiából is.
Adása november 4-én megszűnt.

VÁROSI NEMZETI BIZOTTSÁG [37]

30-án alakult meg, ideiglenes jelleggel. A város jelentősebb üzemei képviseltették magukat, illetve tagjai voltak a város különböző rétegeinek képviselői /1 tanár, orvos, kisiparos/.
Legfontosabb feladatának tekintette a közrend, a nyugalom és a lakosság élelmiszerellátásának biztosítását.
Ezen kívül a feleslegessé vált középületeket /Pl. AVH / lakás céljaira vette igénybe, kiosztásukra megtette az első lépéseket.

A városi nemzeti bizottság működése nem bontakozott ki teljes mértékben. A hatáskörök elkülönítetlensége folytán a várost érintő nagyobb ügyekben is a megyei nemzeti bizottság döntött. Látnunk kell, hogy a megyei nemzeti bizottság gyakorlati tevékenysége korántsem terjedt ki az egész megyére, inkább általános irányelveket, döntéseket hozott.
A nemzeti bizottságok központi irányítása nem alakult

- ennyi idő alatt nem alakulhatott - ki, az alá-fölérendeltségi viszonyok tisztázatlanok voltak. /Ugyanez volt a helyzet a munkástanácsokkal is./
A nemzeti bizottság végül is a tanács feladatkörének átvétele felé haladt.

Az ifjúság szervezetei[38]

A Nemzeti Bizottságnak a legnagyobb gondot az ifjúság szervezetei okozták.
Október 27-én a PB kezdeményezésére megalakítottak egy ifjúsági szervezetet, e szervezet mögött azonban tényleges erő nem állt, így csak egy napig létezett.
Az október 29-én megalakult új ifjúsági szervezet vezetősége az első napi tüntetések során alakult ki. A tüntetések során, október 28-ra virradó éjjel kinyomtatták az ifjúság követeléseit./lásd: 3/a-3/b sz. melléklet/
A Nemzeti Bizottság elnöke ígéretet tett egy önálló, a párttól független ifjúsági szervezet létrehozására.
Erre a végleges Nemzeti Bizottság megválasztása után, október 29-én került sor.

Először az ideiglenes Ifjúsági Forradalmi Tanácsot alakították meg, melynek elnöke még egy pedagógus volt, a tüntetések vezetői csak a titkári, illetve a titkárhelyettesi posztot kapták meg. Ehhez a szervezethez később

csatlakoztak az iskolák és az üzemek fiataljainak a képviselői.

A következő napon, október 30-án megalakult végleges Ifjúsági Forradalmi Tanács vezetéséből a pedagógus elnököt már kibuktatták, így a szervezet vezetése gyakorlatilag a tüntetések vezetőinek a kezébe került. A titkár Á.L. köztörvényes büntettek miatt többszörösen büntetett előéletű bányász, helyettese H.R. ki egy alkalommal kapott felfüggesztett fogházbüntetést. Tevékenységüket azonban nem lehet pusztán előéletükből megítélni, hiszen a tüntetések során vezető szerepüket a tömeg mérséklésére használták fel, illetve az Ifjúsági Forradalmi Tanács élén sem engedték a legszélsőségesebb elemeket szóhoz jutni. Többek között nem teljesítették egy horthysta katonatiszt követelését, aki fegyveres megmozdulásra akarta rávenni a szervezetet, illetve elzavarták a náluk fegyvert követelő fiatalokat is azzal, hogy "Csibészeknek nem adunk fegyvert, nekimennének az első kirakatnak". [39]

A szervezet csak a budapesti egyetemisták látogatása után, november 1-én - 2-án radikalizálódott. Működése addig kimerült abban, hogy a fiatalokat nemzetőr szolgálatba osztották be, illetve ilyen igazolványokat adtak ki. Próbáltak beleszólni a lakáskiutalásokba, majd október 31-én megszövegeztek egy, az EMSZ-nek szóló tá-

viratot, melyet a szervezet vezetői személyesen vittek Ausztriába. Október 31-én, délután egy ifjúsági nagygyűlést tartottak az MSZT székházban. Ezen is felszólították az ifjúságot a rend és a nyugalom fenntartására. Az MSZT /Magyar-Szovjet Társaság/ székházát a nemzeti bizottság utalta ki a megalakult új szervezetek részére.

A kedélyeket a budapesti egyetemisták november 1-i megjelenése és az egyre erősödő AVH-ellenes hangulat kavarta föl. Az egyetemisták a vidék mozgósítását szerették volna elérni. Konkrétan egy nagygyűlést akartak tartani, melynek az lett volna a célja, hogy biztosítsa az Ifjúsági Forradalmi Tanács részére a nemzeti bizottság ellenőrzését, illetve távolabbi célként a hatalom átvételét a nemzeti bizottságtól. A nagygyűlés megtartását a pozíciójukat féltő IFT-vezetők sem helyeselték, így aztán elmaradt.
Ezzel azonban a vezetőség ellentétbe került az ifjúsági szervezet nagyobb vezetőszerepet, fegyvereket és a kormányrendelkezésnek megfelelően az AVH-tagok lefogását követelő részével.
Követeléseiket a vezetőség végül magáévá tette, és követelte a kommunista újságírók eltávolítását, fegyverek kiosztását, illetve az AVH-tagok elfogását.

A Vas megyei Nemzeti Bizottság válaszképpen november 2-án feloszlatta a szervezetet. Törvénytelennek nyilvá-

nították, mivel megválasztásuknál a szombathelyi üzemek és középiskolák képviselői nem voltak jelen, tehát a választás nem demokratikus úton folyt.
Helyette még aznap megalakítottak egy új szervezetet, a munkástanácsok munkásfiataljai és a középiskolák forradalmi diákbizottságainak képviselőiből.
Ideiglenes Forradalmi Ifjúsági Tanács néven. Ebben a szervezetben már minden üzem és középiskola helyet kapott. [40]

A középiskolások már korábban is tevékenyen részt vettek a város politikai életében. Megalakították forradalmi diákbizottságaikat, megfogalmazták követeléseiket,/lásd 4/a-4/b melléklet/illetve munkájukkal segítették a város rendjének és közellátásának biztosítását. [41]

Az előző két - felülről létrehozott, illetve önjelölt szervezet helyett tehát november 2-án jött létre egy valóban demokratikusan megválasztott ifjúsági szervezet. Ennek működésé már nem bontakozhatott ki.

A feloszlatott Ifjúsági Forradalmi Tanács vezetői azonban nem nyugodtak bele a feloszlatásba. Mivel olyan helyi erő, melyre biztosan támaszkodhattak volna nem volt, még aznap Győrbe utaztak segítséget kérni.

Szigeti Attila B.R. 48 tagú különítményét adta mellé jük. A különítmény előzőleg a budapesti, Széna-téri harcokban vett részt. Megbízólevelük szerint Szombathely, illetve Vas megye területén őrizetbe kellett venniük a volt AVH-tagokat. /Az AVH-tagok őrizetbevételére vonatkozó kormányrendeletet ugyanis Vas megye nem teljesítette. Ennek kívántak érvényt szerezni./ A feloszlatott szervezet vezetői viszont saját céljaikra, hatalmuk visszaszerzésére akarták felhasználni őket.

November 3-án este érkeztek Szombathelyre. A volt Ifjúsági Forradalmi Tanács egyik tagjától megkapták az AVH-tagok névsorát, majd 22 óra körül megszállták a határőr-laktanyát. A laktanyában jelentkező szombathelyi civileknek a katonatanács és a különítmény nem osztott ki fegyvert, sőt, elküldte őket a laktanyából.

A nemzeti bizottság és a katonatanács már november 3-án reggel tudomást szerzett a fegyveres csoport várható érkezéséről. A szombathelyi laktanyában 600 katona tartózkodott, tehát hathatós ellenintézkedést tehettek volna. A katonai fegyelem azonban annyira meglazult, hogy a katonatanács riadóintézkedését még november 3-án este sem hajtották végre. Másrészt viszont a nemzeti bizottság is ingadozott, hiszen a riadóintézkedés következetes végrehajtása esetén a város területén komoly tűzharcra

került volna sor. Márpedig a nemzeti bizottság mindent megtett ennek elkerülésére.

A fegyveres csoport már semmilyen tevékenységet nem fejthetett ki. A laktanyát november 4-én hajnalban körülvevő szovjet csapatok előtt letették a fegyvert.

PÁRTOK

MDP-MKP-MSZMP [42]

Az MDP október 23-a után megpróbálta megelőzni az eseményeket, vagy legalábbis ellenőrzése alatt tartani őket. Kezdeményező szerepet játszott az ideiglenes nemzeti bizottság és az első ifjúsági szervezet létrehozásában. Az események azonban hamar túlhaladtak rajtuk, a párt befolyása alaposan megcsappant.
A párt VB felelősségét az 1957. június 1-i pártértekezleten Tóth Dezső volt első titkár is elismerte, annyiban, hogy a VB nem volt egységes. [43] A pártbizottságon október 24-e után a folyamatos munka megszűnt.

Amikor teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy az események kiléptek az MDP addigi helyi vezetői által kívánt mederből, október 27-én a párt vezetősége elhatározta, hogy távozik. Még aznap éjjel a szovjet parancsnokságon

kerestek menedéket. A párt addigi vezetői tehát épp a legnehezebb időben nem vállalták a pártmunkát.
Vállalták viszont a pártmunkát azok, akik már október 23-át megelőzően is a párt megújulását kívánták. Irányvonalukat ugyan a pártvezetés október 23-27 között megpróbálta kisajátítani, de személyi hitelük nem volt hozzá.
A helyükön maradt párttagok új, ideiglenes vezetőséget választottak. A pártot a harmadtitkár képviselte a nemzeti bizottságban. Az új vezetőség egyetértett a nemzeti bizottságok és a munkástanácsok megalakulásával, támogatta munkájukat. Programja is megújult: követelte a szovjet csapatok kivonását, segítséget nyújtott a volt koalíciós pártok újjászervezéséhez, állást foglalt az új, független, szocialista Magyarország kialakítása mellett. Október 31-én a Magyar Kommunista Párt nevet vették fel, mert a nemzeti bizottság kijelentette, hogy az SZDP újjászervezése után az MDP elnevezés nem jogos.
Az MKP helyi programnyilatkozatot adott ki. [44]

Budapesttel megszakadt az összeköttetés, így a párt új vezetői november 1-én a PB gépkocsiján Budapestre utaztak, a tisztánlátás és a további iránymutatás miatt. Itt értesültek az MSZMP megalakulásáról. Szombathelyre visszaérkezve november 2-án megalakították az MSZMP Vas megyei Szervezőbizottságát, mely nekiállt a pártszervezésnek. [45] Programjának lényege a következő volt:

"Az MSZMP harcol a Szocialista Magyarországért"
kiáll a földosztás vívmányaiért.
Harcol minden olyen párt ellen, amely a szocialista vívmányokra tör.
Kézi Magyarország semlegességének elismerését. Hívnak a párt soraiba minden munkást, parasztot, és értelmiségit, aki a párt programjával egyetért.
A vezető pártfunkcionáriusok közül azokat veszik fel a pártba, akik a nép bizalmát élvezik és törvénytelenséget nem követtek el.

Az MSZMP olyan módon is támogatta az újjáalakuló koalíciós pártokat, hogy autót, illetve helyiséget biztosított részükre.
A november 4-én visszatért régi vezetők november 9-én alakították meg az MSZMP megyei Szervezőbizottságát, tehát nem ismerték el a november 2-án megalakult szervezőbizottság munkáját.

Október 30-án elhangzott Nagy Imre rádióbeszéde az egypártrendszer megszüntetéséről.
A volt koalíciós pártok újjászervezése Szombathelyen csak ezután kezdődött meg. A volt koalíciós pártoknak a nemzeti bizottság azonnal, vita nélkül helyet biztosított a megye irányításában. A pártok a szocialista viszonyok mellett foglaltak állást /a FKGP kivételével/,

közvetlen céljukmak pedig a rend, a nyugalom megőrzését tekintették.

NEMZETI PARASZTPÁRT [46]

Leggyorsabban a Nemzeti Parasztpárt szerveződött újjá. Október 30-án megalakult a párt Vas megyei Szervezőbizottsága. Október 31-én már a párt ideiglenes megyei és városi vezetőségét is megválasztották, mely elindult Budapestre, az országos tanácskozásra.
A budapesti út eredményeképpen november 2-án már Petőfi Párt néven folytatták az újjászervezést. Önálló, helyi akciót nem kezdeményeztek, programjuk az országos program átvétele volt.

SZDP [47]

A volt szociáldemokrata párttagok először október 30-án jöttek össze egy rövid megbeszélésre. Az újjászervezést október 31-én kezdték meg. Azonosították magukat a párt országos programjával, ideiglenes vezetőséget választottak, majd másnap leltár szerint átvették a párt régi székházát /Köztársaság tér 15/. Következő gyűléseiket november 4-én, vasárnap már itt akarták megtartani.

FÜGGETLEN KISGAZDA ÉS POLGÁRI PÁRT [48]

Október 31-én kezdte el egy ideiglenes intézőbizottság az újjáalakítást. Az intézőbizottság meglehetősen homályosan határozta meg a párt programját: nemzeti függetlenség, az emberi személyiség tisztelete, kereszténység erkölcsi világrend és szociális igazság.

Más párt Szombathelyen nem alakult. A megalakultak sem gyakoroltak különösebb hatást a megye életére. Működésük mindössze néhány napig tartott, tehát éppen a tagtoborzás, az újjászervezés kötötte le erejüket. Ennek ellenére megpróbálkoztak már az együttműködéssel is. A megye problémáinak megvitatására pártközi értekezletet hívtak össze november 3-ra. [49] Ez a jövőbeni együttműködés alapja lehetett volna.

TÜNTETÉSEK, UTCAI MEGMOZDULÁSOK, AZ EGYHÁZ

Az utca eleinte nem játszott nagy szerepet. A közhangulat változásai ugyan hatással voltak a politikai vezetésre, de demonstrációkra október 27-ig nem került sor.

Október 27-én már feszült volt a hangulat. A Savaria gimnázium igazgatója szükségesnek tartotta a megegye-

zést a szovjet parancsnoksággal. A megegyezés nem jött létre, mivel a szovjet parancsnokság őt nem tekintette tárgyalóképesnek. [50]

Este 6 körül az állomásnál gyülekezett a tüntető tömeg. Hogy miért pont itt, és kik szervezték a tüntetést, számunkra nem tisztázott. A tüntető tömeg a PB épülete előtt elhaladva az AVH épülete elé vonult, ahol senkit sem találtak. Az épületbe behatoltak, a berendezést törték, rombolták, az iratokat szélnek eresztették.
Az AVH után a tömeg a börtönhöz vonult. Behatolásukat a tömeggel tartó és azt csillapítani igyekvő aznak megválasztott MDP vezetőségi tagok és a Bavaria gimnázium igazgatója kordont alkotva próbálták megakadályozni. Sikertelenül. A börtön köztörvényes rabjait kiszabadították. [51]
A tömeg fiatalokból álló része ezután a nyomdához vonult, ahol az ifjúság követeléseit kinyomtatták./lásd: 3/a-3/b sz. melléklet/

A tüntetés másnap délelőtt 10-kor folytatódott. Mintegy 1000-1500 fős tömeg gyűlt össze a megyei tanács épülete előtt, majd a Püspökvár elé vonultak. [52] A tüntetők a püspök beszédét követelték. Mivel ő nem tartózkodott Szombathelyen, dr Sz.L. lelkész beszélt a tömeghez. Előtte a város egyik pedagógusa olvasta fel Szombathely katolikus társadalmának kívánságait,/lásd: 5 sz.

melléklet/ majd hangsúlyozta, hogy keresztény szellemben, békés úton kell akaratukat érvényre juttatni. [53] Ezután a lekész mondott csitító hangú beszédet, s így sikerült lebeszélni a tömeget, hogy a hősi temetőhöz vonuljon koszorúzásra. Ez a szovjet csapatokkal való összetűzésre vezethetett volna, hiszen a temető mellett volt a szovjet hősi temető, melyet szovjet katonák őriztek.
A beszéd végén egyperces csenddel tisztelegtek a harcokban elesetteknek, majd elénekelték a Himnuszt. [54]

A tömeget ezzel sikerült szétoszlatniuk. Néhány csoport azonban az MSZT székházhoz és a pártoktatás házához vonult, s ott iratokat, könyveket égettek. [55] Ezután a megyei PB-hez vonultak. Itt ekkor már csak az ügyelet működött. Az ügyeletesnek 2 rendőr segített-volna, de ezek a tömeg megérkezésekor eltávoztak. A tüntetők az iratokat és néhány szőnyeget kidobtak az ablakon. Ekkor jelent meg a Savaria gimnázium igazgatója, majd 2 új rendőr. Négyüknek és a Savaria út elején riasztólövést leadó szovjet tankoknak sikerült a tömeget távozásra bírni.

Másnap, október 29-én újra a Püspökvár előtt gyűlt össze egy főleg vasutasokból álló 800 fős küldöttség. Ujra dr Sz.L. beszélt hozzájuk. Beszédében megemlítette az 1904-es vasutassztrájkot, példaként említve azt

a körülményt, hogy "a vasutasság milyen fegyelmezetten viselkedett, és őrizte a be nem fűtött mozdonyokat, a váltókat, vasúti berendezéseket". [56]
Az eddigi példákból is látható, hogy az egyház mértéktartóan viselkedett, csak amikor elkerülhetetlen volt az állásfoglalás, akkor hallatta hangját.

Az egyházon belül viszont a püspök az addig mellőzött papokat visszahelyezte tisztségükbe, az általa megbízhatatlannak ítélteket pedig elmozdította. [57]

A szabad hittanoktatás mellett a pedagógusok is kiálltak, de egyikük a kötelező hittanoktatást kívánta. Ennek kezdeteként november 5-én tervezte az osztályok feszületeinek megáldását és visszahelyezését. Ez a terv azonban nagy ellenállásba ütközött. [58]

A szombathelyi székesegyház élére október 30-án visszahelyezett dr Sz.L. november 1-i szentmisén a következőket mondta: a hősök fogalmáról beszélt, majd megemlékezett azokról a Budapesten elesett magyarokról, akiknek emlékére mindenszentek napján a gyertyák az ablakban égtek. A felkelés okaival foglalkozva kiemelte, hogy az ifjúság az ígéretek és a valóság kettősségében nőtt fel. Beszédét egy Lenin-idézettel fejezte be:

"A forradalom akkor kezdődik, amikor az emberiség rá-eszmél arra, hogy így élni tovább már nem lehet." [59]

A Püspökvár erkélyéről elhangzott beszédek mellett még több pap mondott - felkérésre - csitító hatású beszédet az üzemekben és vidéken.

Az október 29-i tüntetés volt az utolsó demonstráció Szombathelyen.

A "FEKETE KÖNYV"

Az 1956-os szombathelyi események néhány oldalas jellemzésével több tanulmányban is találkozhatunk. E tanulmányok szerzőiazonban nem vették maguknak a fáradságot, hogy az eseményeknek alaposabban utánanézzenek, írásaikban az 1957-ben megjelent "Ez történt Vas megyében" c. könyvet használták forrásként. Ezért elkerülhetetlennek tartottuk, hogy néhány szót szóljunk e könyv bizonyított tévedéseiről.

Először is le kell szögeznünk, hogy a könyv közvetlenül az események után, politikai célzattal íródott. Tehát célja nem a valóság pontos feltárása, hanem politikai szándék kiszolgálása volt. Ebből fakadnak tárgyi tévedései, elhallgatásai, elferdítései.

A szombathelyi események előkészítését a könyv két pedagógus nyakába varrta. Nyílván, bűnbakot kellett találni.
A később lezajlott bírósági tárgyalás a 2 pedagógust ezügyben ártatlannak nyilvánította, az események alatti magatartásukról pedig megállapította, hogy alapvetően jószándékkal cselekedtek. [60]

A részletes elemzésbe nem kívánunk belemenni, de a forrást a felhasználás során mindenképpen alapos kritikával kell kezelni.

ÖSSZEGZÉS

A szombathelyi eseményekre nagy hatással voltak a Budapesten történtek. Szinte minden változás egy-egy budapesti esemény lereagálása volt. Nem beszélhetünk olyan önálló folyamatról, mint pl. Győrben. A vasút által szállított és a Vasmegye által leközölt híreknek volt nagy alakító hatásuk. /Pl. a munkástanácsok megalakításánál./

Október 23-át megelőzően szervezkedés a városban nem volt. Eleinte csak nyugtalanság tapasztalható, a helyi eseményeknek az október 27-i tüntetés adott döntő lökést. A munkástanácsok és a nemzeti bizottság megalakításával egy új demokratikus struktúra körvonalai bontakoztak ki, melynek képviseleti rendszere biztosította a munkások beleszólását a politikai vezetésbe. Ezzel igyekeztek kizárni a restanráció lehetőségét is. Az utca forrongását 2 nap után sikerült lecsillapítani. A város a nemzeti bizottság ellenőrzése alatt állt, rendjét biztosítani tudta.

Október végén újjáéledtek a volt koalíciós pártok. Helyi politikájukban az 1948-as koalíciós alapokra helyezkedtek. A kommunista párt a többivel egyenlő jogállást kapott, képviselői részt vettek a nemzeti bizottság munkájában. A győri rádió Vas megyét a "vörös Vas megye"-ként emlegeti. A városban nem volt kommunistaüldözés.

A nemzeti bizottság munkájában a munkástanácsok részvétele a pártokénál jelentősebb volt.

Feltételeztük, hogy Szombathely eseményeit meghatározta a határ közelsége.
Ez azonban csak annyiban volt jelentős, hogy a Magyarországra érkező vöröskeresztes szállítmányok egy részének Szombathely volt a fogadóállomása.

Vas megye nem radikalizálódott olyan mértékben, mint az ország többi területe. Jól mutatják ezt a következő adatok: október 23 - november 4 között az egész megyében 29 embert tartóztattak le, ebből 12 volt polgári személy. 61
Ez messze a legkevesebb az országban. A legerősabb eseményt Szombathelyen a Járműjavítóban megjelent rendőr felpofozása jelentette. Szombathelyen 1957. folyamán 32 embert helyeztek vád alá ellenforradalmi tevékenysége miatt./lásd: a 6 sz. melléklet/ November 4-e után a konszolidáció viszonylag hamar lezajlott, csak szórványos sztrájkokra került sor.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Berecz János: Ellenforradalom tollal és fegyverrel
- 1956 Bp. Kossuth 1969

2. Dr. Bankits István: Megyénk politikai és történelmi
fejlődésének néhány kérdése
Vasi Szemle 1970 3.sz. 348-353.

3. Hollós Ervin: Kik voltak, mit akartak? 3. kiadás
Bp. Kossuth 1976

4. Bill Lamax: Magyarország 1956-ban
Párizs, Dialognes Européens 1982

5. Ez történt Vas megyében Összeállította: R. Farkas
Kléri Bp. Kossuth 1957

HIVATKOZÁS - JEGYZÉK

A legtöbb esetben használt forrásokat az egyes fejezetek elején jelöljük. Később csak az ettől eltérő forrásokra hivatkozunk.

1. Az egész fejezetre vonatkozóan:
   Koncz-Horn akta Bp. Fővárosi Bíróság
   B IV. 5624/1957/7
2. ua. 25. oldal
3. Vasmegye 1956. július 2.
4. Vasmegye 1956. július 4.
5. Vasmegye 1956. július 17. 6. old.
6. Vasmegye 1956. okt. 5.
7. Vasmegye 1956. szept. 27. 2. old.
   "értelmiségi ankét..."
   1956. okt. 11. 2. old.
   "Gondolatok az értelmiségi határozatról"
   1956. okt. 12. 3. old.
   "Növekvő bizalom"
   1956. okt. 18. 3. old.
   "Utólagos felszólalás az értelmiségi ankéthoz"
   1956. okt. 19. 2. old.
   "Nyílt levél..."
   1956. okt. 24. 2. kiadás 4. oldal
   "Lépjünk előre"
8. Vasmegye 1956. okt. 16. 3. oldal
   "Növekvő, kölcsönös bizalommal"

9. Vasmegye 1956. okt. 19. 2. old.
"Nyílt levél..."
10. Vasmegye 1956. okt. 25. 1. old.
"Statárium elé kerül..."
11. Vasmegye 1956. okt. 27. 2. old.
"Őrt áll..."
Babos-akta Bül 109 240/1957
12. Tóth-akta Bül 109 395/1957
13. Vasmegye 1956. okt. 27. 3. old.
"Tegnap az üzemekben..."
14. Káldy-akta Bül 213 678/1957
15. Az egész fejezetre vonatkozóan:
Németh-akta Bül 63 338/1957
Porogi-akta Bül 60 403/1957
16. Az egész fejezetre vonatkozóan
Káldy-akta Bül 213 678/1957
Füzessy-akta Bül 40 173/1957
Lákai-akta Bül 27 417/1957
17. Babos-akta Bül 52 240/1957 3. oldal
18. Vasi Hírlap okt. 30. 1. oldal
19. A MÁV Igazgatóságra vonatkozóan:
dr.Szabadffy-akta Bül 213 678/1957
20. A Cipőgyárra vonatkozóan:
Szalai-akta Bül 213 678/1957
21. ua. 17. oldal

22. Gaál-akta Bül 215 705/1957
23. Az egész fejezetre vonatkozóan:
    Tóth-akta Bül 109 395/1957
24. Koncz-akta Bp. Fővárosi Bíróság B IV. 5624/1957/7
    3. oldal
25. Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 2. oldal
26. Vasi Hírlap 1956. nov. 3. 3. oldal
27. Gaál-akta Bül 215 705/1957
28. Szalai-akta Bül 213 678/1957
29. Füzessy-akta Bül 40 173/1957
30. Káldy-akta Bül 213 678/1957
31. Horn-akta Bp. Fővárosi Bíróság B IV. 5624/1957/7
32. Vasmegye 1956. október 28. 1-2. oldal
33. Vasi Hírlap 1956. október 30. 1. oldal
34. Szentiday-akta Tük 0019 499/1957
35. E témakörhöz lásd a megyei lap ezidőben megjelent számait.
36. E témakörhöz a Szabad Szombathely rádióadó lehallgatott adásainak jegyzőkönyvét /a Káldy-akta nyomozati anyagából/, illetve a Szentiday-aktát használtuk fel.
37. Vasi Hírlap 1956. október 31. 1. oldal
38. Az egész fejezetre vonatkozóan:
    Ávár-akta Tük 0011 223-61/1957
39. ua. 5. oldal
40. Vasi Hírlap 1956. nov. 3. 1. oldal
    "Megalakult Szombathely..."

41. Vasi Hírlap 1956. nov. 3. 1. oldal
"Diákok a közellátás..."

42. Az egész fejezetre vonatkozóan:
Koncz-Horn-akta Bp. Fővárosi Bíróság
B IV. 5624/1957/7

43. MSZMP Vas m. B. Arch.
Fond: 1/1957/1/a öe. /ideiglenes szám/

44. Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 3. oldal

45. Vasi Hírlap 1956. nov. 3. 3. oldal
"Az MSZMP Vas megyei Szervezőbizottságának nyilatkozata"

46. A Nemzeti Parasztpártra lásd a
Vasi Hírlap 1956. okt. 31. 3. oldal
"Megalakult a NPP..."
Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 1. oldal
"A NPP megyei és városi szervezetének felhívása"
Vasi Hírlap 1956. nov. 3. 2. oldal
"Néppel a népért"

47. Az SZDP-re lásd a
Vasi Hírlap 1956. okt. 31. 3. oldal
"Megbeszélésre jöttek össze..."
Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 1. oldal
"Az SZDP megkezdte a megyében a tagtoborzást"

48. Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 1. oldal
"Megalakult a..."

49. Ez történt Vas megyében szrk: R.Farkas Klári
Bp. Kossuth 1957. 27. oldal

50. Koncz-akta Bp. Fővárosi Bíróság
B IV. 5624/1957/7 4-5. oldal

51. ua. 4. oldal

52. Ávár-akta Tük OOll 223-61/1957 4. old.

53. Tóth-akta Bül 109 395/1957

54. Dr.Szendy-akta Bül 60 364/1957

55. Ávár-akta Tük OOll 223-61/1957 4. oldal

56. Dr.Szendy-akta Bül 60 364/1957 4. oldal

57. Vasi Hírlap 1956. nov. 1. 2. oldal
"Visszakapják..."

58. Tóth-akta Bül 109 395/1957 4. oldal

59. Dr.Szendy-akta Bül 60 364/1957. 5. oldal

60. Koncz-Horn-akta Bp. Fővárosi Bíróság
B IV. 5624/1957/7

61. "Fehér könyv" Bp. Kossuth 1957.

MELLÉKLET JEGYZÉK

1.	számu melléklet	A Nemzeti Bizottság felépitése
2.	számu melléklet	A Nemzeti Bizottság rendelete
3/a	számu melléklet	Követeléseink - röplap -
3/b	számu melléklet	Az ifjúság követelései - röplap -
4/a	számu melléklet	A Nagy Lajos Gimnázium 12 pontja
4/b	számu melléklet	A Bavária Gimnázium követelései
5.	számu melléklet	Szombathelyi katolikus társadalmának kívánsága
6.	számu melléklet	Birósági itéletek

1. számu melléklet

Elnök

Elnökség

Megyei Nemzeti Bizottság

56

Munkás-
Katona-
Forradalmi-
tanácsok

Ifjúsági Forradalmi Tanács

MSZMP

KGP

NPP

SZDP

Egyházak

2. számu melléklet

A NEMZETI BIZOTTSÁG RENDELETE

A Nemzeti Bizottság úgy döntött, hogy utasítja a Népi Rendőrség parancsnokait, hogy a népi rendőrséggel biztosítsa minden provokáció elkerülését a szovjet családokkal szembe.

A népi rendőrség tagjai a szovjet családok háza előtt teljesítsenek járőrszolgálatot.
A Nemzeti Bizottság utasítja K.C-t, vegye fel a kapcsolatot a szovjet parancsnokság vezetőjével, és a Nemzeti Bizottság álláspontját közölje. A Nemzeti Bizottság felkéri a szovjet parancsnokot, adjon utasítást katonai és polgári személyei felé, hogy lehetőleg minél kevesebbet tartózkodjanak az utcán a tömegek között, amig a Szovjetunió Kormányának válasza a csapatok kivonásáról szóló igérete nyilvánosságra nem kerül.

Szombathely, 1956. október 27.

Az eredeti példány megtalálható a Káldy-akta nyomozati anyagában.

Követeléseink:

A szovjet hadsereg Magyarországon állomásozó összes alakulatai a családtagokkal egyetemben haladék nélkül hagyják el az ország területét.

Általános amnesztiát biztosítani minden magyar számára, aki a szabadság és függetlenség nemes eszméjéért harcolt.

A statárium azonnali eltörlése.

Nemzetközi Vöröskereszt segítségét igénybe venni.

A Szovjetunióban, Magyarországon és egyéb más államban sinylődő magyar hadifoglyok azonnali szabadon bocsátása.

Ártatlanul elítélt politikai foglyok szabadon bocsátása.

Teljes vallás szabadság az ártatlanul elítélt Mindszenty bíboros hercegprímás, valamint az összes többi fogvatartott egyházi személyek szabadon bocsátása és rehabilitálása.

Egyenlőjogú kereskedelmi szerződés megkötése valamennyi külföldi állammal.

Új iskola törvényt hozni és bevezetni a hitoktatást.

A híres kisipar kiszélesítése és életrehívása.

A nyugdíjtörvény átdolgozása olyan formában, hogy az biztosítsa a létminimumot és a nyugdíj összegek megállapításánál a szolgálati idő is figyelembe vétessék.

A magyar anyák és nők ne a termelésben, hanem a gyermeknevelésben vegyék ki részüket. A családapáknak biztosítsanak olyan fizetést, hogy családját el tudja tartani.

Gyermektlenségi adó eltörlése és az egy gyermekes család is kapjon családi pótlékot.

Az eltörölt nemzeti és vallási ünnepeket állítsák vissza.

Követeljük a politikai bűnösök nyilvános bírósági tárgyalását.

Rendet kell teremteni a bérezés területén: a) normák eltörlése. b) alacsonyfizetésűek bérének felemelése a létminimumra, különös tekintettel a gyári munkásokra, takarító személyzetre és a konyhai dolgozókra.

Bérezés rendezése terjedjen ki a mezőgazdasági munkásokra és a bányászokra is.

A budapesti összetűzések azonnali megszüntetése, felesleges vérontás elkerülése.

Szombathely, 1956. október 27.

FORRADALMI MUNKÁS ÉS IFJÚSÁGI BIZOTTSÁG

A fenti bizottság felhívja Szombathely város lakosságát és ifjúságát hogy magyar hazafihoz méltón, fegyelmezetten viselkedjen. Esetleges javaslatait a megyeházán székelő bizottság felé terjessze be.

Az ifjúság követelései

Nemzeti gyásszal temessük Forradalmunk hőseit, áldozatait.

Legyen nemzeti ünnep október 23.

Legyen napilapunk címe „Új Vasi Szó'' s legyen a Nemzeti Tanács napilapja, amely közli a dolgozók és az ifjúság jogos követeléseit s így legyen harcos fegyver megyénkben minden restaurációs kísérlettel szemben.

A szerkesztését a Nemzeti Tanácsból alakult bizottság azonnal vegye át.

Aki vétett hivatali hatalmával, visszaélve a nép ellen, maradjanak ki a Nemzeti Bizottságokból, bűneikért a törvény előtt feleljenek, új népi törvényeink szerint!

Az iskolai oktatás mielőbbi megindítására kell törekedni.

Az iskolák rendjéért a vállasztott diáktanácsok a felelőssek. Feladatuk, hogy a megyei diákparlament küldötteit megválassza.

Szombathely, 1956. október 27.

Forradalmi Munkás és Ifjúsági Bizottság

A fenti bizottság felhívja Szombathely város lakosságát és ifjúságát, hogy magyar hazafihoz méltón, fegyelmezetten viselkedjen. Esetleges javaslatait a megyeházán székelő bizottság felé terjessze be.

A Szombathelyi Nagy Lajos Gimnázium 12 pontja

A Szombathelyi N. L. G. tanulói egyetértenek a Szombathelyi Járóműjavító Vállalat dolgozóinak követeléseivel. Ezen túlmenőleg a követeléseik:

1. Önálló középiskolai ifjúsági szervezet létrehozása.

2. Fakultatív nyelvoktatás az orosz nyelv kötelező tanításának eltörlésével.

3. A tanulmányi túlterhelés megszüntetése, jó tankönyvek kiadásával.

4. Kedvezményes külföldi tanulmányi útak lehetővététele tanárok és diákok számára.

5. Az érettségi tantárgyak felülvizsgálása, az egyetemi felvételi vizsgák eltörlése és a szabad továbbtanulás lehetővététele.

6. Személyi felülvizsgálást követelünk az igazgatóságban, illetőleg a tanári karban az ifjúság meghallgatásával.

7. Megfelelő állami támogatást az iskolai gyakorlati oktatáshoz.

8. Dr. Kecskés Tibor tanár ügyének felülvizsgálását.

9. A Nemzeti Bizottságok személyi felülvizsgálását.

10. Varsói szerződés hatálytalanítását Magyarország számára, és a szovjet csapatok kivonásának azonnali megkezdését.

11. Magyarország Svájchoz hasonló semlegességét.

12. A nemzeti szabadságharc győzelméért hősi halált halt mártírok temetésekor nyilvános felvonulással fejezzük ki részvétünket.

Felhívjuk a megye összes középiskoláinak ifjúságát, hogy csatlakozzon a Nagy Lajos Gimnázium 12 pontjában foglalt követelésekhez!

Nagy Lajos Gimnázium tanulói addig nem vesznek részt az előadásokon, amíg a szovjet csapatok meg nem kezdik kivonulásukat Vas megye területéről.

A követelésekhez az intézet nevelőtestülete is csatlakozott.

Szombathely, 1956. október 29.

A NAGY LAJOS GIMNAZIUM IFJUSAGI TANACSA

4/b számu melléklet

A SAVÁRIA GIMNÁZIUM KÖVETELÉSEI

A Nagy Lajos Gimnázium felhívását és követeléseit magunkévá tesszük.

1. A Sáváriа /alkotmány utcai gimnázium/ tanulói szolidaritást vállalnak a munkások sztrájkjával és addig nem vesznek részt az előadásokon, míg a szovjet csapatok nem vonulnak ki Magyarország területéről.

2. Tájékoztassanak bennünket a helyi Nemzeti Bizottság rendelkezéseiről, terveiről, tagjainak politikai múltjáról.

3. A kormány azonnal cserélje ki Magyarország jelenlegi ENSZ képviselőjét, aki a nép bizalmát nem élvezi.

4. Ha a kormány nem tud megegyezni a Szovjetunióval a csapatok kivonásáról, forduljon azonnal az ENSZ-hez.

5. A kormány küldjön ki egy külön bizottságot a háború utáni összes kereskedelmi szerződések felülvizsgálására. A bizottság tegyen nyilvános részletes jelentést munkájáról.

6. Egész állami apparátusunk irányító szerveit a legrö-

videbb időn belül tisztítsuk meg a régi rendszer kiszolgálóitól.

7. Az összes külföldön élő magyar hadifoglyokat azonnal szállítsák haza.

8. Mindszenty hercegprímást azonnal bocsássák szabadon és helyezzék vissza méltóságába.

9. Az eltörölt egyházi ünnepeket a nemzeti ünnepek mellett munkaszüneti napokká nyilvánítsák.

10. Vezessék be az iskolákba a hit- és erkölcstan tanítását.

11. Követelésünket tegyék nyilvánossá. A kormány részéről választ várunk.

Szombathely, 1956. október 30.

Savária Gimnázium tanuló
ifjúsága

Eredeti példány megtalálható a Káldy-akta nyomozati anyagában.

5 számu melléklet

SZOMBATHELYI KATOLIKUS TÁRSADALMÁNAK KIVÁNSÁGA

1. Szünjék meg azonnal a várontás.

2. Mindszenty bíboros azonnali szabadonbocsátását és rehabilitálását a váci püspökkel és a többi egyházi személyekkel együtt.

3. Az egyház és állam viszonyának rendezését az igazság és szabadság alapján.

4. Teljes függetlenséget püspökeinknek az egyház kormányzásában.

5. A szombathelyi papnevelde visszaadását.

6. A szerzetesrendek szabad működésének visszaállítását.

7. A kötelező hitoktatás visszaállítását minden iskolában és az összes korlátozások megszüntetését.

8. Az egyházi hitbuzgalmi egyesületek szervezéséhez jogot kérünk.

9. Kérjük a Martineum-nyomdát az egyház-megye céljaira

10. Teljes vélemény-, sajtó- és lelkiismereti szabadságot.

Mi egy független, szabad és demokratikus Magyarországot akarunk. Nem akarjuk a régi rendszert, a földesurak országát, de egy szabad, népakaraton és szociális igazságokon nyugvó népi országot akarunk.

Az eredeti megtalálható Vasi Hírlap, 1956. nov. 1. 2. old.

6 számu melléklet

A 32 VÁD ALÁ HELYEZETTBŐL:

- kettőt hatóság elleni erőszakért
- kettőt a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése, illetve az abban való tevékeny részvétel miatt /ezek voltak a feloszlatott ifjúsági szervezet vezetői/
- a többit izgatásért helyezték vád alá.

Felmentettek: 7 személyt

Fél évet, illetve kevesebbet kapott: 5
1 - 1 1/2 évet kapott : 12
1 - 2 évet kapott : 5
2 - 3 évet kapott : 2
8 év : 1

A fenti adatokat a szombathelyi megyei bíróság aktáiból nyertük.